

Manuel Garí: Någonting ruttet i konungariket Spanien

[Ur [International Viewpoint](#), oktober 2012. Manuel Garí är fackföreningsman, före detta ledare för Fjärde internationalens spanska sektion, och medlem i redaktionen för tidskriften "Viento Sur". Översättning från engelska, Göran Källqvist. Inledningen skriven av Martin Fahlgren.]

Inledning



Santiago Carrillo 2006

Santiago Carrillo (1915-2012) började sin politiska bana 1930 som journalist i den spanska socialistiska pressen. 1934 valdes han till sekreterare för den Socialistiska ungdomen (*Juventudes Socialistas*), som i mars 1936 slogs samman med det kommunistiska ungdomsförbundet och bildade Förenade socialistiska ungdomen (*Juventudes Socialistas Unificadas*). Efter spanska inbördeskrigets utbrott (sommaren 1936) gick Carrillo (i november) med i det spanska kommunistpartiet (*Partido Comunista de España*, PCE).

Efter inbördeskrigets slut (1939) levde Carrillo i många år i exil (främst i Frankrike och Sovjetunionen). 1960 blev han partiets generalsekreterare.

Efter Francos död (1975) återvände Carrillo 1976 i hemlighet till Spanien, där PCE året därefter legaliserades. Carrillo spelade stor roll för att åstadkomma en "historisk kompromiss" med de borgerliga krafterna och på så sätt åstadkomma en fredlig, ordnad övergång till parlamentarisk demokrati. Detta krävde stora politiska eftergifter, inklusive kohandel med gamla fascister (med bl a amnesti för alla brott dessas begått under inbördeskriget) och en politik som gick ut på att hålla tillbaka den radikala arbetarkampen.

I det första parlamentsvalet (1977) fick PCE nära 10% av rösterna och framstod som ett av de starkaste kommunistpartierna i Västeuropa. Den prestige som detta medförde bidrog till att Carrillo blev en av förgrundsfigurerna för den s k eurokommunismen.¹

Därefter följde bara kräftgång för PCE – vinnare blev det socialdemokratiska PSOE, vilket egentligen inte var så underligt – som reformister var PSOE både större och trovärdigare än PCE. Men

¹ Se Ernest Mandels bok [Europas kommunistpartier](#) (särskilt kapitel 5 som handlar om Carrillos roll). På svenska finns två böcker av/med Carrillo: *I morgon Spanien: samtal med Santiago Carrillo* (1976) och *Eurokommunismen och staten* (1978)

för Carrillo så var de ständiga valnederlagen en black om foten och 1982 tvingades han att lämna posten som partiets generalsekreterare. Våren 1985 uteslöts han (och hans anhängare) ur kommunistpartiet och bildade ett nytt parti, Spaniens arbetarparti – kommunistisk enhet (*Partido de los Trabajadores de España-Unidad Comunista*, PTE-UC), som dock misslyckades att attrahera väljare, varför man 1991 att beslöt upplösa partiet och begära inträde i PSOE. Carrillo nekades dock medlemskap med hänvisning till hans mångåriga ledande roll i kommunistpartiet.

Följande artikel av en spansk kamrat, ger en kritisk balansräkning av Carrillos roll i spansk politik.

Efter Santiago Carrillos död nyligen framförde den spanska statens institutionella medier sina kondoleanser, och frammanade bilden av samsyn om den Spanska Övergången. Och det just vid en tidpunkt då rörelser som 15 maj-rörelsen har satt strålkastarljuset på förfallet för den regim som den givit upphov till, vid en tidpunkt då nyliberalismen har splittrat de gamla samhällspakterna, vid en tidpunkt då en ung generation håller på att politiseras och föreslår nya konstitutionella, sociala och ekonomiska vägar och ställer nya frågor om alternativen till EU. Kryperiet kring Carrillos död är en perfekt symbol för den spanska politiska regimen.

Går det att tänka sig att Marx' eller Durrutis eller Rosa Luxemburgs eller Ches politiska fiender efter deras död skulle framfört hyllningar till deras moraliska resning? Nej, givetvis inte. På den tiden fällde inte cheferna, militären, politikerna och oligarkerna några tårar på deras gravar utan spottade tvärtom på dem och svartmålade dem. Klasskampens motsättningar har varken nu eller tidigare lämnat utrymme för medkänsla eller lyriska yttranden från borgarklassens sida.

Men hur kommer det sig att nästan samtliga sektorer i Spanien, med undantag för de som är öppet och offentligt Francovänliga, har deltagit i en kör av hyllningar till kommunisten Santiago Carrillo efter hans död? De lovtal som har fyllt etern, Internet och tidningarna har kommit från personer som kungen – som sa att han vara Carrillos vän – och ordförandena för Cortes [Spaniens parlament] och regeringen (som båda tillhör Partido Popular som har inlett den mest omfattande offensiven mot den spanska arbetarklassen sedan 1977). Ledarna för hans majestäts sterilt lojala opposition (socialisterna, anhängarna till partiet Union Progreso y Democracia – UPyD som bildades 2007 – och det baskiska nationalistiska partiet) har stämt in, precis som till och med den katalanska Republikanska vänstern och anhängarna till baskisk självständighet.

Är de alltså överens om att uppskatta denne ”uttalade” lärjunge till Marx och Lenin? Jag är rädd för att de inte är det. Hyllningarna riktas inte så mycket till en som stört samhällsordningen (vilket han dessutom upphört att göra för längesedan) och inte heller till de frihetskämpar i det spanska kommunistpartiet (PCE) som spelade en roll under kampen mot Franco, utan istället till den man som ledde manövrar som syftade till att passivisera arbetarrörelsen inför dess fiender, till den samsynens hantverkare som byggde den begränsade demokratiska regim som uppstod efter Övergången.

Det går inte att förneka att Santiago Carrillo hade en betydelsefull roll och plats inom arbetarrörelsen och i Spaniens politiska historia. Men det är lämpligt att belysa resultatet, att bedöma de handlingar som fyllde ett långt och intensivt stridbart liv för en som fick stort inflytande på den spanska vänstern och hade så många möjligheter att flytta fram arbetarrörelsens positioner men som i praktiken hade ett stort politiskt ansvar för den sistnämndas nederlag efter diktatorns död i november 1975.

Det som borgarklassen och dess partier beundrar hos Carrillo – som beskrivs som återhållsam och anhängare av ordning, med allt vad det innebär från deras mun – är just att han hjälpte dem under den demokratiska omvandlingen av den gamla regimen. Den falska myten om en fredlig och exemplarisk Övergång har lett till en mytologisering av den roll som spelades av personer som Carrillo, men också den kriminelle francoistiska ministern Fraga Iribarne.

Men saker och ting är enklare och mindre ärorika än så. PCE-ledaren inspirerade och genomförde ”amnesti i utbyte mot amnesi [minnesförlust]”, vilket tog konkret form i att man förlät och glömde

bort francoisternas överträdelser och svek offrens sak. Minnesförlusten är orsak till den gamla och nya vänsterns nuvarande förlust av rötter, ursprung och referenser. Det är denna minnesförlust som gör det möjligt för högern att ändra synen på historien.

Logiken hos det politiska tänkande som ersatte klasskampen med nationell försoning har förvandlat den demokratiska brytningen till en förhandlad brytning, kampen som skapare av nya styrkeförhållanden med samsyn till varje pris, med förhandlingar som det enda scenariot mellan diktatur och demokrati. Slutresultatet blev en begränsad och begränsande konstitution som idag visar sig vara uppenbart antifolklig. Ett exempel på glidningen hos den ”förhandlade brytningen”, hos eftergifter utan motprestationer, var acceptandet av den francoistiska (monarkistiska) flaggan. Det var inte bara en avsägelse av trikoloren: det innebar att ansluta sig till normaliseringen under Juan Carlos. Genom att gå med på vissa eftergifter vann Carrillo respekt hos de faktiska makthavarna men förlorade det i ögonen på tusentals aktivister.

Övergångsåren slutade med ett bakslag för arbetarnas klassmedvetande, politisk förvirring och valframgångar för socialdemokratin, massiv ”desillusion” och splittring och marginalisering av det mäktiga kommunistpartiet. Men denna politik av samsyn till varje pris var inte någon isolerad händelse. Tvärtom utgjorde den en konkretisering av de eurokommunistiska äventyrligheterna i fallet Spanien. Trion Santiago Carrillo (PCE), Georges Marchais (PCF [Frankrike]) och Enrico Berlinguer (PCI [Italien]) lyckades i sina respektive länder och partier närma sig socialdemokratiska ståndpunkter och göra det allt svårare att hitta ett alternativ till de sistnämnda.

Det är därför uppfattningarna i frågan om eurokommunismen och om Carrillo bland hans tidigare kamrater i PCE eller i Izquierda Unidas [Enade vänstern] ledning sträcker sig från okritiskt försvar till bitterhet, men utan förmåga till objektivitet. PCE:s (liksom Carrillos efterträdare) nuvarande världsbild är fånge i sin syn på hur Francoregimen tog slut. De kommunistiska aktivisterna var aktiva förkämpar för samsynen och har till största delen kommit till slutsatsen att den var en historisk nödvändighet, som om det var den enda möjliga vägen. PCE:s världsbild fortsätter att svänga mellan en strävan efter samhällsförändringar å ena sidan och en socialdemokratisering och inskränkning av sina horisonter å den andra. Det utgör en del av arvet efter Carrillo, precis som nedmonteringen av hans parti.

Santiago Carrillo var stalinist, som tusentals kommunister på 1930- och 1940-talet. Det är där rötterna till hans logik finns. Men även om Carrillo, precis som många andra, tog avstånd från personen Stalin och den stalinistiska perioden efter SUKP:s 20:e kongress i februari 1956, så omprövade han aldrig sina uppfattningar om den sociala och politiska kampen. Han ifrågasatte aldrig sin syn på så viktiga frågor som mordet på Trotskij eller Nin (för att bara nämna de mest framträdande personerna av många andra inom SUKP eller PCE). Inte heller förändrade han sina uppfattningar om den interna demokratin i arbetarpartier, eller behovet av socialistisk demokrati som ett oundgängligt verktyg under det socialistiska uppbygget. Det fanns inte ett ord av politisk självkritik, och ännu allvarligare ingen moralisk omprövning.

Det går inte att undvika åren av underjordisk kamp eller Carrillos värdiga inställning till Tejero vid kuppörsöket i februari 1981, men de kan inte dölja den skada som den ”carrillistiska” politiken har orsakat inom arbetarrörelsen. Det som klingar falskt i begravningsritualerna är lovorden till hans roll till stöd för arbetarklassen medan han samtidigt betecknas som en ”statsman”. Det är en själv-motsägelse, ty under kapitalismen är statsmän personer i utsugarnas stat medan arbetarklassens förkämpar är de utsugnas och förtrycktas försvarare. Den ena kan inte dela utrymme med den andra.

Avslutningsvis påminner alla de lovord som Carrillos självutnämnda klassfiender och politiska motståndare riktat till honom om Marcellus ord i Hamlet om att det finns något ruttet i konungariket. Men efter att ha sagt det och till skillnad från de som öst så mycket hyllningar över Carrillo eller de som sekteristiskt gläder sig över hans bortgång, så beklagar jag i slutändan och trots hans höga ålder verkligen hans död, och jag har förståelse för den sorg som hans vänner och familj upplever. Oavsett hur naturligt den kan verka, förefaller mig döden vara naturens misslyckande.